TM: 020

KLİNİK ADLİ PSİKOLOJİ: KLİNİK PSİKOLOJİ TEMELLİ ADLİ PSİKOLOJİK DEĞERLENDİRME

Görkem Derin[1]

[1]İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı

gorkem.derin@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9527-3110

Erdinç Öztürk[2]

[2]İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı

erdincerdinc@hotmail.com

ORCID: 0000-0003-1553-2619

ÖZET

Günümüzde modern psikotravmatoloji paradigma ve modaliteleri, klinik adli psikoloji kadar klinik psikoloji, adli psikoloji ve hukuk disiplinlerine de oldukça önemli kazanımlar sağlamaktadır. Klinik ve adli psikoloji uygulamalarının entegratif ve bilimsel yapılandırılmasıyla tanımlanan klinik adli psikoloji, adli sistemde travma temelli psikoloji teorileri ve yöntemleriyle fonksiyon görmeye devam etmektedir. Adli sisteme yansıyan vakaların travmatik olaylar öncesindeki, esnasındaki ve sonrasındaki psikopatolojilerini değerlendirebilmek, travmatik yaşantıların bireyler üzerindeki akut ve kronik ruhsal etkilerini saptayabilmek, gerekli durumlarda nevroz-psikoz ayrımlarını tespit edebilmek ve psikiyatrik tanıyı predikte edebilmek adına "Rorschach" gibi temel kişilik testleri ile zeka ve organisite testlerini kullanabilmek ancak ve ancak klinik psikoloji ve psikotravmatolojinin temel ilke ve prensipleri ile gerçekleştirilebilmektedir. Bu nedenle klinik psikolojinin; ceza adaleti, adli psikoloji ve kriminal psikolojiye dair bilimsel kapsayıcılığı ve dominant öncüllüğü bulunmaktadır. Klinik adli psikoloji, klinik psikoloji temelli uygulamalı ve teorik yaklaşımlar ile tekniklerin adli sistem içerisine aktarılarak psikologların uzmanlıklarını, hukuk kuralları ve kaideleri zemininde kullanarak hizmet vermeleri ile karakterizedir. Klinik adli psikologlar aslında, adli mekanizmada yer alan bireylerin ruhsal değerlendirilmesini ve/veya gerekli durumlarda onların tedavisini üstlenen klinik psikologlardır. Adli psikologlar, kendilerine mahkemeler tarafından verilen görevlerin ve adli değerlendirmelerin optimal düzeyde yürütülmesini salt "adli psikoloji" bilgi birikimleriyle gerçekleştirmekte zorluklar yaşayabilmektedir. Bu doğrultuda klinik psikoloji zemininde gerçekleştirilecek adli değerlendirmeler en objektif, en başarılı ve en doğru sonuçlara ulaşmada temel bir işlev görmektedir. Klinik adli psikologlar, mahkemeler tarafından atanan görevlerini gerçekleştirirken, hem klinik psikolojinin kuram ve yaklaşımlardan faydalanmakta hem de hukuk sisteminin temel kriterleri çerçevesinde psikolog veya psikoterapist rolünden farklı bir mesleki kimlik göstermektedir. Sonuç olarak ruh sağlığı uzmanları, klinik psikoloji yaklaşımları ile psikotravmatolojinin temel paradigmaları, modaliteleri ve görüşme tekniklerine haiz olmadan adil ve etkin bir adli değerlendirme süreci gerçekleştiremezler. Adli sistemdeki psikologların objektif bir şekilde görevlerini yürütebilmeleri adına adli psikoloji yüksek lisansı yapmaları kadar klinik psikoloji alanında da bir yüksek lisans ya da doktora dereceleri almaları önemle önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Klinik adli psikoloji; klinik psikoloji; adli psikoloji; psikotravmatoloji; klinik değerlendirme; adli değerlendirme

CLINICAL FORENSIC PSYCHOLOGY: A CLINICAL PSYCHOLOGY BASED FORENSIC PSYCHOLOGICAL ASSESSMENT

ABSTRACT

Today, modern psychotraumatology paradigms and modalities provide very important gains to clinical psychology, forensic psychology and legal disciplines as well as clinical forensic psychology. Clinical forensic psychology, defined by the entegrative and scientific structuring of clinical and forensic psychology practices, continues to function with trauma-based psychology theories and methods in the judicial system. In order to evaluate the psychopathology of the cases reflected in the judicial system before, during and after the traumatic events, to determine the acute and chronic psychological effects of traumatic experiences on individuals, to distinguish between neurosis and psychosis when necessary, and to predict the psychiatric diagnosis, basic personality tests such as "Rorschach" and intelligence and organicity, being able to use the tests can be realized with the basic principles and principles of clinical psychology and psychotraumatology. Therefore, clinical psychology; it has scientific coverage and dominant premise on criminal justice, forensic psychology and criminal psychology. Clinical forensic psychology is characterized by the transfer of applied and theoretical approaches and techniques based on clinical psychology into the forensic system and using the specialities of psychologists on the basis of legal rules and principles. Clinical forensic psychologists are actually clinical psychologists who undertake the psychological evaluation and/or treatment of these individuals involved in the forensic mechanism. Forensic psychologists may have difficulties in performing the tasks assigned to them by the courts and forensic evaluations at an optimal level with purely "forensic psychology" knowledge. In this direction, forensic evaluations to be carried out on the basis of clinical psychology have a fundamental function in achieving the most objective, successful and accurate results. While performing their duties assigned by the courts, clinical forensic psychologists both benefit from the theories and approaches of clinical psychology and show a different professional identity from the role of psychologist or psychotherapist within the framework of the basic criteria of the legal system. As a result, a fair and effective forensic evaluation process cannot be carried out without mental health professionals having clinical psychology approaches and basic paradigms, modalities and interview techniques of psychotraumatology. In order for psychologists in the forensic system to carry out their duties in an objective way, it is highly recommended to do a master's degree in clinical psychology as well as a master's degree or doctorate in forensic psychology.

Keywords: Clinical forensic psychology; clinical psychology; forensic psychology; psychotraumatology; clinical evaluation; forensic evaluation

Klinik Psikoloji ve Adli Psikolojiden Klinik Adli Psikolojiye

Klinik psikoloji, psikoloji biliminin temel hedefleriyle eşlenik bir şekilde bireylerin zihinsel, duygusal ve davranışsal süreçlerini anlama ve değerlendirme amacıyla fonksiyon görmektedir. Klinik psikoloji, "normal" ve "normal dışı" zihinsel, duygusal ve davranışsal süreçler üzerine odaklanarak bu alanlarda güçlük yaşayan bireyleri analiz ve tedavi etmeyi hedeflemektedir. Bireylerin psikolojik analizleri ve tedavileri demek olan psikoterapi, danışanlardaki uyumsuz düşünce, duygu ve davranışların psikolog unvanına sahip ve klinik psikoloji alanında "profesyonel" onayı bulunan bir terapist tarafından bilimsel psikolojik teknik ve yaklaşımlar kullanılarak uyumlu düşünce, duygu ve davranışlara dönüştürülmesi sürecidir (Öztürk & Derin, 2020; Weiner, 1998). Bu süreçte klinik psikologların yanı sıra psikiyatrlar da psikoterapist olarak çalışabilmektedir. Bu kapsamda özellikle psikiyatri kliniklerinde psikiyatrlar, klinik psikologlar, sosyal hizmet uzmanları ile toplum ve ruh sağlığı hemşireleri bir ekip halinde çalışabilmektedirler. Adli psikoloji ise, ceza adalet sistemi içerisinde başta mahkemeler olmak üzere adli bilimlerle ilişkili her kurumda psikolojik değerlendirmelerin gerçekleştirildiği psikolojinin bir alt alanıdır. Günümüzün modern klinik psikoloji uygulamaları ve araştırmaları hem adli psikolojiye hem de klinik adli psikolojiye hatta adli tıp, adli psi-

kiyatri ve hukuk disiplinlerine oldukça önemli kazanımlar sağlamaktadır. Klinik ve adli psikoloji uygulamalarının entegratif ve bilimsel yapılandırılmasıyla tanımlanan klinik adli psikoloji, adli sistemde travma merkezli psikoloji teorileri ve yöntemleriyle işlev görmeye devam etmektedir. Uygulamalı ve teorik yönelimli bir alan olan klinik adli psikoloji, hem adli sistemin optimal düzeyde işlemesine hem de adaletin en doğru ve en kısa sürede tesis edilmesine önemli bilimsel katkılar sağlamaktadır. Bu çalışma, daha çok klinik psikoloji ile oldukça önemli fonksiyon geçişleri ve çalışma dinamikleri bulunan adli psikoloji ve klinik adli psikoloji üzerine yapılandırılmıştır.

Islah Psikolojisi, Adli Psikoloji ve Alt Alanları

"Adli psikoloji" ve "ıslah psikolojisi" adli bilimlerle yakından ilişkili olan psikolojinin temel çalışma odaklarıdır. "Islah psikolojisi: correction psychology" ise, cezaevleri ve tutukevleri gibi kurumlarda bulunan hükümlülerin rehabilitasyonunu gerçekleştiren, faillerin yeniden suç işlemeye iten psikolojik dinamiklerin nötralize edilmesini sağlayan ve toplumsal güvenliğin tesis edilmesi adına bu bireylerin cezaevinden sonraki hayatlarına ruhsal açıdan sağlıklı bir şekilde katılmaları için bilimsel çalışmalar yapan psikolojinin alt alanıdır. Adli psikoloji, daha önce ifade edildiği üzere ceza adalet sistemi içerisinde başta mahkemeler olmak üzere adli bilimlerle ilişkili her kurumda psikolojik değerlendirmelerin gerçekleştirildiği yine psikolojinin bir alt alanıdır. Bu her iki alan, temel prensipleri açısından belirli oranda benzerlik gösterse de uygulama pratikleri açısından bazı farklılıklara sahiptir. Adli psikoloji, suç faillerini ya da mağdurları bireysel açıdan odak konu olarak çalışmaktan ziyade büyük oranda ceza adaleti sisteminin işleyişini optimal bir şekilde sürdürmeye dönük makro araştırmalar yapmaktadır. Islah psikolojisi ise daha bütüncül bir yönelimde hem bireylerin hem de kamunun psikotoplumsal sağlığını ve güvenliğini sağlamaya dönük çalışmalar yürütmektedir (Neal, 2018). Adli psikoloji alanında yapılan çok sayıdaki bilimsel çalışma sonucunda, adalet sisteme yansıyan her olgunun ve olayın belirli oranlarda adli psikoloji içerisinde çalışabileceği ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda Tablo I'de görüldüğü üzere adli psikoloji kapsamında; klinik adli psikoloji, deneysel adli psikoloji ve akademik adli psikoloji olmak üç alt alan önerilmiştir (Maheswari ve ark., 2019).

Tablo I. Adli Psikolojinin Alt Alanları ve Çalışma Odakları

Alt Alan	Çalışma Odakları
Klinik Adli Psikoloji	Klinik adli psikologlar, ruhsal bozukluğu olan ya da eşik altı tanı kriterleriyle seyreden vakaları hem adli açıdan değerlendirirler hem de onların psikoterapilerini gerçekleştirirler. Bu değerlendirme sürecinde suçlunun şiddet kullanma riskini saptayabilmek edebilmek adına nöropsikolojik testler kullanılmaktadır. Klinik adli psikologların temel görevleri, suçlunun ya da suç isnat edilen bireylerin serbest bırakılması halinde toplumsal açıdan bir risk oluşturup oluşturmayacağının belirlenmesini sağlamak ve bu kişilerin tedavilerinin başarıyla tamamlanması için uygun travma odaklı psikoterapi modellerini uygulamaktır. Aynı zamanda bu alanda çalışan uzmanlar; boşanma süreçlerinin ebeveynler ve çocukları üzerindeki ruhsal etkilerinin değerlendirilmesi, velayet tayini ve ceza ehliyetinin tespiti ile ilişkili psikoloji bilgi birikimini getiren hususların aydınlatılması için mahkemede bilirkişi olarak hizmet verebilmektedir.
Deneysel Adli Psikoloji	Deneysel adli psikologlar, hukuk sisteminin işleyişi ve özellikle ceza adalet mekanizmasına yansıyan temel sorunlar ile ilişkili çalışmalar gerçekleştirmektedirler. Deneysel adli psikologlar; sorgulama ve ifade alma süreçleri başta olmak üzere birçok adli dinamiklerin psikolojik karakteristiklerini incelemektedir.
Akademik Adli Psikoloji	Akademik adli psikologlar, ceza adalet sistemi içerisindeki bireylerin ruh sağlığına yönelik hukuki düzenlemelerin etkinliğini bilimsel araştırma metodolojileri ekseninde çalışmaktadır. Bu alanda gerçekleştirilen akademik çalışmalar, adli sisteme yansıyan travma vakalarının teorik açıdan değerlendirmelerine önemli katkılar sunmaktadır.

Günümüzde sansasyonel medya tasvirlerinin etkisiyle adli psikologların temel odaklarının sadece suçlular ve bu suçluların profillemesi olduğuna dair yaygın ve yanlış bir kanı bulunmaktadır. Bu doğrultuda hem ülkemizde hem de dünyada büyük oranda adli psikologların terapötik görev ve sorumlulukları neredeyse tamamen göz ardı edilmekteyken daha çok onların yargı organlarına olan yükümlülükleri ön plana çıkarılmaktadır. Oysa adli sisteme yansıyan olgularda görüldüğü üzere bir adli psikoloğun temel çalışma alanını suç mağdurları ve faillerinin psikolojik karakteristikleri ile bu adli olaylar arasındaki illiyet bağı oluşturmaktadır. Son dönemlerde üzerinde sıkça çalışılan bir konu olan "Adli Terapi (Forensic Therapy)", suç failleri ve mağdurları ile suç dışındaki bir konu ile yasal sistem içerisine dahil olan bireylerin hem psikolojik açıdan değerlendirilmesi hem de psikoterapilerinin gerçekleştirilmesidir. Gerekli olan durumlarda bu kişilerin ailelerinin de terapiye sınırlı düzeyde katılım sağlamaları beklenebilmektedir. Adli terapist, olguların psikolojik durumuna ve yasal sistemin gerekliliklerine bağlı olarak terapötik, denetleyici veya danışmanlık rollerine ilişkin görevlerini sürdürebilmektedir. Ayrıca son onlu yıllarda dijital iletişim ağlarının yoğun bir şekilde kullanılmasıyla birlikte daha fazla ortaya çıkan siber suçlar da adli psikologların çalışma alanları içerisinde sıklıkla yer almaya başlamıştır (Öztürk, 2020b; Öztürk, Ateş & Erdoğan, 2020; Tully & Bamford, 2019).

Adli psikologların en temel görevi hukuki kanıtlarla ilişkili olan durumların veya olayların aydınlatılması sürecinde tarafsız ve objektif bir şekilde hakimin ve yargıçların karar vermelerine bilimsel açıdan destek olmaktır. Özellikle ruhsal travma kökenli adli olaylar söz konusu olduğunda bu önemli görevin gerçekleştirilmesi her zaman kolay olmayabilmektedir. Çünkü hakimler, avukatlar ve hatta bazı ruh sağlığı uzmanları ruhsal travmalar ve bu olumsuz yaşam olaylarıyla yakından ilişkili olan psikiyatrik belirtiler hakkında yetersiz bilgi birikimine sahiptirler. Adli sistem içerisinde çalışan avukatların ve hakimlerin, psikoloji hakkında sınırlı sayıda bilgilere sahip olmaları oldukça olası ve normalken bu alanda çalışan ruh sağlığı uzmanlarının travma gibi klinik psikoloji ve adli psikolojinin en temel araştırma odakları arasında yer alan ve majör öneme sahip bir konuyu yeterli düzeyde bilmemeleri ilk olarak kendi kariyerleri için ikinci olarak ise ceza adalet sistemindeki görevleri için olumsuz bir noktadır. Travma ile ilişkili adli olaylar karşısında bu alanda çalışan uzmanlar hakkında APA Tüzüğü 1.02'nin ifade ettiği üzere "Adli bilimler kapsamında değerlendirilmesi gereken bir hususta, bu alanda çalışan uzmanların önyargıdan uzak ve adil bir görüş bildirmeleri temel bir zorunluluk olmakla birlikte gerçeğin ortaya çıkartılmasına hizmet eden bulguların yanıltılmasına ya da manipüle edilmesine yol açabilecek temsil gücü düşük ve yanlış görünürde kanıtların sunulmasından ve kabul edilmesinden" mutlaka kaçınılmaldır (APA, 2013).

Klinik Adli Psikoloji ve Uygulamaları

Klinik psikoloji, insan deneyiminin davranışsal, duygusal ve zihinsel sorunlarını içeren ancak bunlarla kısıtlı olmayan psikolojik yönlerinin anlaşılmasına ve iyileştirilmesine yönelik titiz araştırmalar ve uygulamalar içeren bir bilim dalı olarak tanımlanmaktadır. Klinik psikologlar zihinsel, duygusal ve davranışsal bozukluklara yönelik psikiyatrik değerlendirmeler yaparlar ve bu bozuklukların tedavi sürecinde yer alırlar. Kısa süreli kişisel sorunlardan şiddetli, kronik durumlara giden bir aralıktaki farklı sorunlar ile bireylerin başa çıkmalarına yardımcı olurlar. Klinik psikologlar, bireylere yardım etmek için farklı bilimsel stratejiler ve psikoterapi yöntemleri kullanırlar, sıklıkla hastalar ile görüşmeler yaparlar, onların tanılarına yönelik psikolojik testleri uygular ve psikoterapilerini sürdürürler. Bireysel terapi, aile terapisi ve grup terapisi uygulamalarına ek olarak, davranış değişikliğine yönelik terapötik programlar da tasarlayarak danışanların bu programı tamamlamalarına yardımcı olurlar (Öztürk, 2020a; Pomerantz, 2016).

Klinik psikologların en temel çalışma alanı, travmatik yaşantılar ve şiddet odaklı yanlış çocuk yetiştirme stillerinin kısa ve uzun dönemli ruhsal etkilerinin değerlendirilerek danışanların psikoterapi süreçlerinin düzenlenmesidir. Erken yaşta başlayan kronik ve kümülatif çocukluk çağı travmalarının ve yanlış çocuk yetiştirme stillerinin

neden olduğu en temel psikiyatrik hastalık dissosiyatif bozukluklardır. Travma sonrası stres bozukluğu, sınırda kişilik bozukluğu, beden dismorfik bozukluğu, fibromiyalji ve somatoform bozukluklar hatta obsesif kompulsif bozukluklar gibi travma ile ilişkili bütün psikiyatrik hastalıklarda mutlaka dissosiyatif belirtiler görülebilmektedir. Bu vakaların büyük oranda dissosiyatif bozukluk eş tanısı almalarısebebiyle onların psikoterapilerini uygulayan klinik psikologların, travma ve dissosiyasyon alanlarında nitelikli bir eğitim alması önemli bir gerekliliktir. Klinik psikologlar, psikoterapiye devam eden danışanlarının hem çocukluk çağı travmalarının hem de aktüel travmalarının proses edilmesini sağlayarak onların şimdiki haline yani psikiyatrik tanı aldığı esnadaki durumuna göre çok daha fonksiyonel ve uyumlu bir ruhsal yapıda olmalarını en kısa sürede ve travma odaklı psikoterapi yöntemleriyle sağlamak durumundadırlar. Özellikle dissosiyatif bozukluklar gibi intihar girişimleri ve kriz yaşantılarıyla seyreden kronik çocukluk çağı travmaları ile ilişkili psikiyatrik vakaların psikoterapilerinde klinik psikolog ile psikiyatrist iş birliği halinde çalışılması son derece önemlidir (Brand,Schielke, Brams & DiComo, 2017; Brand, Webermann & Frankel, 2016; Öztürk, 2020a; Öztürk & Ayhan, 2021).

Hem uygulamalı hem de teorik yönelimli bir alan olan klinik adli psikoloji, daha önce ifade edildiği üzere adli sistemin optimal düzeyde işlemesine ve adaletin en doğru hatta kısa sürede tesis edilmesine önemli bilimsel katkılar sağlamaktadır. Klinik adli psikoloji, klinik psikoloji bilgi ve deneyiminin adli alana aktarılarak psikologların kendilerine özgü bilimsel kaynaklarını hukuk kuralları perspektifinde kullanarak adalet sistemine hizmet vermesi şeklinde tanımlanmaktayken klinik adli psikologlar ise, adli süreçler ya da adli sistem içine giren bireylerin değerlendirilmesi ve/veya tedavisiyle uğraşan klinik psikologlar olarak tanımlanmaktadır. Klinik psikoloji ve adli psikolojiden önemli boyutlarda etkilenen klinik adli psikoloji, son yıllarda bu alanda yapılan bilimsel çalışmaların artmasıyla gelişmeye devam etmektedir. Özellikle klinik adli psikologların, klinik psikoloji ekseninde yaptıkları bilimsel değerlendirmelerin mahkemenin işleyiş sürecine yaptığı pozitif katkılar: adaletin daha kısa sürelerde ve hukuki açıdan daha doğru bir yönelimde tesis edilme oranları arttıkça bu alana dönük akademik ilgi de artmıştır (Erden & Ergin, 2017; Otto & Heilbrun, 2002; Öztürk, 2020a).

Klinik Adli Psikoloji Perspektifinden Travma, Dissosiyasyon ve Suç

Travma ile ilişkili psikiyatrik bozuklukları içeren adli psikiyatrik görüşmelerde uzmanların mutlaka bu bozuklukların dissosiyojenik karakteristiklerinin ele alındığı klinik temelli bir adli değerlendirme gerçekleştirmeleri önerilmektedir. Bu klinik adli değerlendirmelerde; simülasyon, psikiyatrik semptomların abartılması, diğer olası psikopatolojilerin mevcudiyeti ve geçmiş psikiyatrik ya da tıbbi tanılar temel odak konuları oluşturmaktadır (Frankel & Dalenberg, 2006). Mahkemenin vereceği karara etki edebilecek nitelikteki ruh sağlığı uzmanları tarafından hazırlanan dissosiyatif bozuklukların konu edildiği bilirkişi raporlarında, subklinik düzeydeki dissosiyatif semptomların aktüel hayatın travmatik yaşantılarına karşı verilen oldukça olağan tepkiler olabildiği ve dissosiyatif bozukluklar ile suç arasındaki ilişkinin düşük düzeyde olduğuna ilişkin bilimsel ifadelerin yer alması önemli bir gerekliliktir (Brand, Schielke & Brams, 2017; Öztürk, 2020a).

Dissosiyatif semptomların gündelik yaşama olan etkilerine yönelik eksik ifadeler ya da yorumlar, mesleki yetersizlikleri bulunan hatta travma çalışmaları karşıtı olan avukatlar ve ruh sağlığı uzmanlarında sanıkların bu dissosiyatif semptomların gerçekliğine yönelik negatif ve "haksız" bir algı oluşmasına neden olmaktadır ki bu gerçek dışı ve haksız algılama, adaletin gerçekleştirilmesi ve mağdura/sanığa objektif yaklaşabilme yönündeki en majör direncin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Maalesef ki ortalama hukukçu ve ruh sağlığı uzmanları, gündelik hayatın işlevselliğini önemli ölçüde bozan ve kimliğin parçalanmasına, flasbek yaşantılarına, geçici bilinç kesintilerine ve amnezilere neden olan çocukluk çağı travmaları ile dissosiyasyon arasındaki ilişkiyi bilmektedir.

Ayrıca cinsel istismarın, fiziksel şiddetin ve aşağılama, hakaret etme ve dalga geçme gibi duygusal travmaların dissosiyatif yaşantıların yoğun bir şekilde deneyimlenmesine neden olduğunun çok az adli bilimci farkındadır. Bu doğrultuda bilirkişiler, dissosiyatif bozukluk vakalarındaki patolojinin adli olay üzerindeki yansımalarının net ve anlaşılır bir şekilde ifade edilebilmesi sürecinde hakimlere mutlaka yardımcı olmalıdır. Klinik adli psikologlar ise travma ile ilişkili psikiyatrik bozuklukların adli açıdan nasıl değerlendirildiklerini, davacı ve davalı tarafın avukatlarına anlaşılır bir zeminde anlatarak onları aydınlatmalıdır (Brand, Schielke & Brams, 2017; Öztürk, 2021; Öztürk, Erdoğan & Derin, 2021).

Dissosiyatif belirtilerin değerlendirilmesi ve tespitine yönelik profesyonel olmayan yaklaşımlar, tanık ifadesindeki güvenilirliğin şüpheli olarak algılanmasına yine gerçek dışı bir şekilde neden olabilmektedir. Bu durum klinik adli psikolojik değerlendirmeyi yapan uzmanların kompleks travma karşısında ortaya çıkabilen psikiyatrik reaksiyonlara yönelik bilimsel bilgilerinin yetersiz olmasından kaynaklanmaktadır. Bu eksende dissosiyatif bozukluklarla ilgili bilirkişilik yapacak uzmanların bu alanda hem akademik ve klinik açıdan donanımlı olmaları gerekmekte ve hem de avukatlarla iş birliği içinde olarak dissosiyatif bozuklukların dava sürecine etkisinin hangi boyutlarda olduğu açık bir şekilde beyan etmelidir. Özellikle travma ile ilişkili bü-tün psikiyatrik bozuklukların konu olduğu ceza davalarında bu alanda yetkinliğini kazanmış bilirkişi olarak de- ğerlendirme yapacakların uzmanların, mahkemenin adil ve objektif bir doğrultuda en doğru ve en objektif kararıalmalarına destek olmaları beklenmektedir (Brand, Schielke & Brams, 2017).

Sonuç olarak klinik psikoloji, adli psikoloji ve hukuk alanlarının entegre edilmesi açısından klinik adli psikoloji, kilit ya da en önemli etken ajan bir konumda bulunmaktadır. Çünkü adli psikoloji, tek başına mahkeme tarafından talep edilen adli değerlendirmelerin optimal bir zeminde yürütülmesi sürecinde sorunlar hatta yetersizlikler yaşayabilmektedir. Bu bağlamda klinik psikoloji ekseninde gerçekleştirilecek adli değerlendirmeler yani klinik adli psikolojik değerlendirmeler çok daha adil, doğru ve başarılı sonuçlara ulaşmaktadır. Türkiye'de ve dünyada birçok psikoloji bölümünde lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında klinik psi- koloji ve adli psikoloji dersleri bulunmaktadır. Adli bilimlerin tüm alanlarında klinik psikoloji temelli derslerin bulunması bu alanda çalışacak kişilerin yetiştirilmesine temel katkılar sağlamaktadır. Bu doğrultuda adli alanda çalışan nitelikli bir uzman olabilmek için klinik psikolojinin ve psikotravmatolojinin temel teorik yaklaşımlarınaya da kuramlarına ve görüşme tekniklerine hakim olunmalıdır çünkü etkin ve objektif bir adli değerlendirme ancak ve ancak klinik adli psikolojik bir bakış açısı aracılığıyla gerçekleştirilebilmektedir (Grisso ve ark., 2003;Erden & Ergin, 2017; Öztürk, 2020a).

Kaynaklar

American Psychological Association. (2013). Specialty guidelines for forensic psychology. American Psychologist, 68(1), 7–19.

Brand, B. L., Schielke, H. J., Brams, J. S., & DiComo, R. A. (2017). Assessing trauma-related dissociation in forensic contexts: addressing trauma-related dissociation as a forensic psychologist, part II. Psychological Injury and Law, 10(4), 298-312.

Brand, B. L., Webermann, A. R., & Frankel, A. S. (2016). Assessment of complex dissociative disorder patients and simulated dissociation in forensic contexts. International journal of law and psychiatry, 49, 197-204.

Erden, G., & Ergin, E. (2017). Klinik Adli Psikoloji: Değerlendirme Bağlamında Uluslararası ve Ulusal Uygulamalar. M. Eskin, (Ed.), Klinik Psikoloji içinde (63-79). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Frankel, A. S., & Dalenberg, C. (2006). The forensic evaluation of dissociation and persons diagnosed with dissociative identity disorder: Searching for convergence. Psychiatric Clinics, 29(1), 169-184.

Grisso, T., Borum, R., Edens, J. F., Moye, J., & Otto, R. K. (2003). Advances in assessments for legal competencies. Evaluating competencies: Forensic assessments and instruments, 1-20.

Maheswari, T. U., & Balasubramaniam, A. (2019). Forensic psychology (criminal psychology). International Journal of Forensic Odontology, 4(2), 47.

Neal, T. (2018). Forensic psychology and correctional psychology: Distinct but related subfields of psychological science and practice. American Psychologist, 73(5), 651.

Otto, R. K., & Heilbrun, K. (2002). The practice of forensic psychology: A look toward the future in light of the past. American Psychologist, 57(1), 5.

Öztürk, E. (2020a). Travma ve Dissosiyasyon: Psikotravmatoloji Temel Kitabı (2. Baskı). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi. 1-210.

Öztürk, E. (2020b). Siber Toplumlar ve Siber Hayatlar: Dissosiyojen Bir Ajan Olarak Dijital İletişim Ağları. E. Öztürk, (Ed.), Siber Psikoloji içinde (1-13). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Öztürk, E. (2021). Trauma Based Alliance Model Therapy. Medicine-Science, 10(2), 631-650.

Öztürk, E., Ateş, A., & Erdoğan, B. (2020). Siber Suçların Hukuksal Yönleri ve Psikolojik Dinamikleri. E. Öztürk, (Ed.), Siber Psikoloji içinde (48-55). Ankara: Türkiye Klinikleri.

Öztürk, E., & Ayhan, H. (2021). Psikoterapinin Temel İlkeleri ve Temel Bileşenleri. Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi, 1(6), 136-158.

Öztürk, E., & Derin, G. (2020). Psikotravmatoloji. Aydın İnsan ve Toplum Dergisi, 6(2), 181-214.

Öztürk, E., Erdoğan, B., & Derin, G. (2021). Psychotraumatology and dissociation: A theoretical and clinical approach. Medicine-Science, 10(1), 246-254.

Pomerantz, A. M. (2016). Clinical psychology: Science, practice, and culture. Sage Publications.

Tully, R., & Bamford, J. (Eds.). (2019). Case Studies in Forensic Psychology: Clinical Assessment and Treatment. Routledge.

Weiner, I. B. (1998). Principles of Psychotherapy. 2nd edition. New Jersey: John Wiley & Sons. 3-10.